

કેસ દાખલ તારીખ	૦૯.૧૨.૨૦૨૫
કેસ નોઘ્યા તારીખ	૦૯.૧૨.૨૦૨૫
કેસ નિર્ણય તારીખ	૨૦.૦૪.૨૦૨૬
અવધિ	વર્ષ:૦૦,મા.૦૪, દિ.૧૧

આંક : ૧૪

૧.. ફોર્મ -એ.

<p>મહે.ખેડાના અધિક ચીફ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ સાહેબની કોર્ટમાં, મું.ખેડા, તા.જિ.ખેડા.</p> <p>Present : M.C.Patel Additional Chief Judicial Magistrate, Kheda.</p>
<p>જજમેન્ટ તારીખ ૨૦.૦૪.૨૦૨૬ ફોજદારી કેસ નંબર ૧૦૫૪/૨૦૨૫</p>
<p>ફરિયાદી :- દેવેન્દ્રકુમાર ભરતભાઈ બ્રહ્મભટ્ટ ઉ.વ.૫૨, ઘંઘો : ખેતી, રહે.બારોટવાડો, મું.માતર, તા.માતર, જી.ખેડા.</p>
<p>ફરિયાદ પક્ષે વિ.વ.શ્રી વી.ડી.પારેખ</p>
<p>આરોપી :- પ્રવિણ સિંહ શનસિંહ બારીઆ, ઉ.વ.૪૬, ઘંઘો : નોકરી, રહે.બોરપુરા પ્રાથમિક શાળા, મું.માતર, તા.માતર, જી.ખેડા.</p>
<p>આરોપી પક્ષે વિ.વકીલશ્રી કોઈ નહી... જાતે.</p>

૨.. ફોર્મ – બી.

ગુન્હો બન્યા તારીખ	:	ખાનગી ફરિયાદ
એફ.આઈ.આર.નોંધ્યા તારીખ	:	ખાનગી ફરિયાદ
ચાર્જશીટ તારીખ	:	૦૯.૧૨.૨૦૨૫
ચાર્જશીટ કર્યા તારીખ / પ્લી રેકર્ડ કર્યા તારીખ	:	૧૨.૦૧.૨૦૨૬
પુરાવો નોંધવાનું શરૂ કર્યા તારીખ	:	૦૫.૦૨.૨૦૨૬
કેસ જજમેન્ટ પર રાખ્યા તારીખ	:	૨૫.૦૩.૨૦૨૬
જજમેન્ટની તારીખ	:	૨૦.૦૪.૨૦૨૬
સજાના હુકમની તારીખ જો હોય તો,		–

ક્રમ	આરોપીનું નામ	ઘરપકડ કર્યા તારીખ	જામીન પર છોડ્યા તારીખ	ક્યાં ગુન્હા હેઠળ ચાર્જશીટ થયેલ છે?	શું દોષી / નિર્દોષ	સજાની વિગત	ટ્રાયલ દરમિયાન યુ.ટી.પી. રહેલ સમય ગાળો સી.આર. પી.સી. જરૂર મુજબ
૧	પ્રવિણ સિંહ શનસિંહ બારીઆ	નીલ	નીલ	દી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૩૮ મુજબ.	દોષી	આખરી હુકમ મુજબ	નીલ

૩.. ફોર્મ – સી.

ફરીયાદપક્ષ / બચાવપક્ષ / કોર્ટના સાક્ષીની વિગત :

(એ) ફરીયાદપક્ષના સાક્ષી.

ક્રમ	સાક્ષીઓના નામ	સાહેદની વિગત	આંક
PW-1	દેવેન્દ્રકુમાર ભરતભાઈ બ્રહમભટ્ટ	ફરિયાદી	આંક-૦૫

(બી) બચાવ પક્ષના સાક્ષી.

ક્રમ	સાક્ષીઓના નામ	પુરાવાનો પ્રકાર
DW-1	નીલ	નીલ

(સી) કોર્ટ સાક્ષી.

ક્રમ	સાક્ષીઓના નામ	પુરાવાનો પ્રકાર
CW-1	નીલ	નીલ

ફરીયાદપક્ષ/બચાવપક્ષ/કોર્ટ તરફ રેકર્ડ પર આવેલ દસ્તાવેજની વિગત

(એ) ફરીયાદપક્ષના દસ્તાવેજ

ક્રમ	આંક	વિગત
1	આંક-૦૭	આરોપીએ આપેલ અસલ ચેક નં.૦૦૦૨૮૦.
2	આંક-૦૮	ચેક પરત થવાનું કારણ દર્શાવતો રિટર્ન મેમો.
3	આંક-૦૯	આરોપીને આપેલ માંગણા નોટિસની સ્થળપ્રત.
4	આંક-૧૦	નોટિસ રજી.કર્યા અંગેની પોસ્ટ ઓફિસની વિન્ડો રીસીપ્ટ.
5	આંક-૧૧	આરોપીને નોટિસ બજયા અંગેનો ટ્રેક કન્સાઇન્મેન્ટ રિપોર્ટ.
6	આંક-૧૨	આરોપીના આધાર કાર્ડની નકલ.

(બી) બચાવપક્ષના દસ્તાવેજ

ક્રમ	આંક	વિગત
1	નીલ	નીલ

(સી) કોર્ટ દસ્તાવેજ

ક્રમ	આંક	વિગત
1	નીલ	નીલ

-:: ઠ રા વ ::-

૪.. ફરિયાદપક્ષના કેસની ટુંકમાં હકીકત એવી છે કે, ફરિયાદી માતર મુકામે રહે છે અને ખેતી કરી જીવન ગુજરાન ચલાવે છે. આરોપી બોરપુરા, તા.માતર મુકામે શિક્ષક તરીકે નોકરી કરે છે અને નવા બિલોદરા, બી/૩૧, સંતરામ વાટીકા, કપડવંજ રોડ, નડીઆદ ખોતે રહે છે. આરોપી તથા ફરિયાદી એકબીજા સાથે મિત્રતાના સારા સંબંધ ધરાવતા હોવાથી આરોપીને જ્યારે નાણાંની જરૂર પડતી ત્યારે ફરિયાદી પાસેથી ઉછીના લઈ જતા અને વાચદા મુજબ પરત કરી જતાં હોય ફરિયાદીને આરોપી ઉપર ખુબજ પાકકો વિશ્વાસ અને ભરોસો હતો. આરોપીને તેના દીકરાને વિદેશ મોકલવા સાડ તાત્કાલીક પૈસાની જરૂર પડતાં તા.૧૭.૦૭.૨૦૨૫ ના રોજ ફરિયાદીના માતર મુકામેના રહેણાંકના ઘરે આવેલ અને રૂ.૨,૦૦,૦૦૦/- (અંકે રૂપિયા બે લાખ) પુરા હાથઉછીના બે માસની મુદતે માંગણી કરતાં ફરિયાદી પાસે નાણાંની વ્યવસ્થા હોય મિત્રતાના નાતે આરોપીને તા.૧૭.૦૭.૨૦૨૫ ના રોજ રૂ.૨,૦૦,૦૦૦/- પુરા હાથઉછીના રોકડા આપેલ અને સદર નાણાં લેતી વખતે આરોપીએ બે માસમાં પરત કરવાનો પાકો વાચદો કરેલ. ત્યારબાદ વાચદા પ્રમાણે સદર નાણાં પરત ન કરતાં ફરિયાદીએ સદર નાણાંની આરોપી પાસે ઉઘરાણી કરતાં આરોપીએ સદર રકમ રૂ.૨,૦૦,૦૦૦/- પુરા પેટે રૂ.૧૦,૦૦૦/- પુરા રોકડા ચુકવી આપેલ અને બાકી રહેતી રકમ રૂ.૧,૯૦,૦૦૦/- પુરા પેટે આરોપીએ તેના બેન્ક ખાતાનો બેન્ક ઓફ બરોડા, સંઘાણા શાખામાં આવેલ બચત ખાતા નં.૧૪૨૩૦૧ ૦૦૦૦૩૧૭૫ માંનો ચેક નં.૦૦૦૨૮૦ વાળો રૂ.૧,૯૦,૦૦૦/- પુરાનો પાકતી તા.૧૪.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજનો એકાઉન્ટ પે નો ચેક

ફરિયાદીની રૂબરૂમાં સહી કરી આપેલ જે ચેક ફરિયાદીએ તેમના બેન્ક ખાતામાં એચ.ડી.એફ.સી.બેન્ક લીમીટેડ, ખેડા શાખામાં તા.૧૪.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ જમા કરાવતાં સદર ચેક આરોપીના ખાતામાં સ્વીકરાવવા રજુ થતાં અપુરતા ભંડોળના કારણે સદર ચેક "ફન્ડ ઈનસફીસીયન્ટ" ના શેરા સાથે વગર સ્વીકરાયે પરત ફરેલ જેની જાણ ફરિયાદીની બેન્કે તા.૧૪.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ કરેલ. જેથી, ફરિયાદીએ સદર ચેક પરત ફર્યાની જાણ આરોપીને કરતાં આરોપીએ જણાવેલ કે, તમોએ આપેલ ચેક પરત ફરેલ છે અને લેણી રકમ પેટેનાં નાણાં મળેલ નથી જેથી આરોપીએ કહેલ કે તમારે જે કરવું હોય તે કરી લો હું પૈસા આપવાનો નથી. આમ આરોપીએ ગેરવ્યાજબી જવાબ આપેલ આપતાં ફરિયાદીને સદર ચેક મુજબની રકમ વસુલ ન મળતાં, ફરિયાદીએ તેમના વકીલશ્રી મારફત તા.૧૭.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ આરોપીને ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એકની કલમ ૧૩૮ અન્વયેની નોટિસ મોકલાવેલ જે નોટિસ આરોપીને તા.૧૮.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ બજી ગયેલ હોવા છતાં આરોપી નોટિસ મુજબ વર્તેલ ન હોવાથી ફરિયાદીએ ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એકટની કલમ ૧૩૮ મુજબ હાલની આ ફરિયાદ દાખલ કરેલી છે.

૫.. સદરહું ફરિયાદનાં અનુસંધાને જરૂરી ઈન્કવાયરી કરી ફરિયાદ રજીસ્ટરે કરવાનો તથા આરોપી સામે ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એકટની કલમ ૧૩૮ મુજબનો સમન્સ ઈસ્યુ કરવાનો હુકમ કરવામાં આવેલ છે. ત્યારબાદ ધોરણસરનો સમન્સ બજતાં આરોપી જાતે અત્રેની અદાલતમાં હાજર રહેતાં તેને ધોરણસરની ફરિયાદ તેમજ રજુ થયેલ તમામ દસ્તાવેજી પુરાવાઓની નકલો વિના મૂલ્યે આપવામાં આવેલી છે. ત્યારબાદ આરોપીની આંક-૦૬ થી

પ્તી લેવામાં આવેલી છે. જેમાં તેઓએ ફરિયાદ મુજબનો ગુનો કબુલ નથી તેવું જણાવતાં આરોપી સામેનો કેસ આગળ ચલાવી ફરિયાદપક્ષનો પુરાવો રેકર્ડ કરવામાં આવેલ છે.

૬.. આ કામે ફરીયાદપક્ષે આરોપી સામેનું આક્ષેપિત તહોમત પુરવા કરવા સારૂ ફોર્મ-સી (એ) મુજબના મૌખિક તથા દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ રાખેલ છે તે સિવાય અન્ય કોઈ પુરાવો તપાસેલ નથી અને ફરિયાદપક્ષે આંક-૧૩ થી પુરાવો બંધ કરવા અંગેની પુરસીસ રજૂ કરતાં, ફરિયાદપક્ષનો વધુ પુરાવો બંધ કરવામાં આવેલ છે. ત્યારબાદ, સદર કામ આરોપીનું બી.એન.એસ.એસ. કલમ ૩૫૧ અન્વયે વિશેષ જવાબ નોંધવાના તબક્કે મુલતવી રાખવામાં આવેલ, પરંતુ આરોપી વિશેષ જવાબ નોંધવાના તબક્કે આ અદાલત સમક્ષ હાજર ન રહેતાં તથા આરોપી તરફે કોઈ રજૂઆત ન હોય કે આરોપી તરફે કોઈ મુદત રિપોર્ટ રજૂ ન થતાં, આરોપીનો વિશેષ જવાબ નોંધવાનો હકક આ કામે ન્યાયના હિતમાં બંધ કરવાનો હુકમ ફરમાવવામાં આવેલ છે.

૭.. ત્યારબાદ, આ કામે ફરિયાદી તરફે વિ.વકીલશ્રી વી.ડી.પારેખની મૌખિક દલીલો સાંભળવામાં આવેલ છે. જ્યારે આરોપી તરફે કોઈ હાજર ન હોય કે મુદત રિપોર્ટ ન હોય આરોપી તરફેની દલીલનો હકક ન્યાયના હિતમાં બંધ કરવામાં આવેલ છે.

૮.. ઉપરોક્ત હકીકતે સદરહું કેસના ન્યાયિક નિર્ણય અર્થે મારી સમક્ષ નીચે મુજબના મુદ્દાઓ ઉપસ્થિત છે.

૧. શું ફરિયાદીપક્ષ નિ:શંકપણે સાબિત કરે છે કે, ફરિયાદીએ વટાવ ખત અધિનિયમની કલમ ૧૩૮ તથા કલમ ૧૪૨(૧)ની આદેશાત્મક જોગવાઈઓને અનુસરીને હાલની ફરિયાદ કરેલી છે ?

૨. શું ફરિયાદપક્ષ નિ:શંકપણે પુરવાર કરે છે કે, આરોપીએ ફરિયાદી ને કાયદેસરના લેણાં પેટે હાલનો ચેક આપી ખાતામાં પુરતુ બેલેન્સ નહીં રાખી ચેક પરત ફેરવાડાવીને વટાવ ખત અધિનિયમન ૧૮૮૧ ની કલમ ૧૩૮ મુજબ શિક્ષાને પાત્ર ગુનો આચરેલો છે ?
૩. શું હુકમ ?

૯.. ઉપરોક્ત મુદ્દાઓના મારા નિર્ણયો નીચે મુજબ છે.

૧. હકારમાં.
૨. હકારમાં.
૩. આખરી હુકમ મુજબ.

:: નિર્ણયના કારણો ::

૧૦.. મુદ્દા નંબર ૧ ની ચર્ચા :-

૧૦.૧. સદરહું મુદ્દા બાબતે ફરિયાદીના વિધ્વાન વકીલશ્રી વી.ડી.પારેખએ દલીલ કરતાં જણાવેલ છે કે, ફરિયાદીએ ફરિયાદમાં જણાવ્યા મુજબની હકીકત આધારે ફરિયાદીના કાયદેસરના લેણાં પેટે હાલનો આંક-૦૭ થી રજુ ચેક આરોપીએ આપેલ, જે ચેક તા.૧૪.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ બેન્કમાં સ્વીકરાવવા રજુ કરતાં સદર ચેક "ઈનસફીસીયન્ટ ફંન્ડ" ના શેરાથી આંક-૦૮ થી રજુ રિટર્ન મેમા સાથે વગર સ્વીકરાયે પરત ફરેલ જેની જાણ ફરિયાદીની બેન્કે તા.૧૪.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ કરેલ જેથી સદર ચેક પરત ફર્યાની જાણ આરોપીને કરતાં આરોપીએ જણાવેલ કે તમોએ આપેલ ચેક પરત ફરેલ છે અને લેણી રકમ પેટેનાં નાણાં મળેલ નથી, જેથી આરોપીએ કહેલ કે તમારે જે કરવું હોય તે કરી લો હું પૈસા આપવાનો

નથી. આમ આરોપીએ ગેરવ્યાજબી જવાબ આપતાં ફરિયાદીને સદર ચેક મુજબની રકમ વસુલ ન મળતાં, ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એકની કલમ ૧૩૮ અન્વયેની ફરિયાદીએ તેમના વકીલશ્રી મારફતે તા.૧૭.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ આંક-૦૯ થી રજુ નોટિસ આંક-૧૦ મુજબ રજી.પો.એડી.થી મોકલાવેલ જે નોટિસ આરોપીને આંક-૧૧ મુજબ તા.૧૮.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ બજી ગયેલ જેનો આરોપી તરફે કોઈ જવાબ આપેલ નહી કે નોટિસની સમય મર્યાદામાં ચેક મુજબની રકમ ચુકવી આપેલ નથી. આમ સદર ચેક તા.૧૪.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજનો છે અને તે ચેક તા.૧૧.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ બેન્કમાં જમા કરાવતાં તે તા.૧૪.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ વગર સ્વીકારાયે પરત આવેલ છે એટલે કે ચેક ત્રણ માસની અંદર સમય મર્યાદામાં બેન્કમાં ભરેલ છે, ત્યારબાદ આંક-૦૭ વાળો ચેક તા.૧૪.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ પરત ફરતા દિન-૩૦ માં તા.૧૭.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ નોટિસ આપેલ જે નોટિસ આરોપીને તા.૧૮.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ બજી જતાં ત્યારથી દિન-૧૫ ની રાહ જોયા બાદ દિન-૩૦ માં ફરિયાદ દાખલ કરવી પડે, જે મુજબ ફરિયાદીએ તા.૦૯.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ સમય મર્યાદામાં ફરિયાદ દાખલ કરી ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એકટની આદેશાત્મક જોગવાઈઓનું પાલન કરેલ છે.

૧૦.૨. સદર બાબતે આરોપીને ફરિયાદીની ઉલટ તપાસ કરી સદર બાબતનું ખંડન કરવા પુરતી તક આપવામાં આવેલ હોવા છતાં આરોપી તરફે ફરિયાદીની ઉલટ તપાસ કરવાના તબક્કે જાતે કે વકીલશ્રી મારફતે હાજર ન રહેતાં કે આરોપી તરફે કોઈ મુદત અરજી ના આવતાં આરોપી તરફેનો ફરિયાદીની ઉલટ તપાસ કરવાનો હક્ક આ કામે અંધ

કરવામાં આવેલ છે. ત્યાર બાદ પણ આરોપી તરફે જાતે હાજર રહી ફરિયાદીની ઉલટ તપાસ કરવાનો હકક ખુલ્લો કરાવી ફરિયાદીની ઉલટ તપાસ કરવા કોઈ તૈયારી દર્શાવેલ નથી. આમ આરોપી તરફે જાતે કે વકીલશ્રી મારફતે ફરિયાદીની ઉલટ તપાસ કરી સદર બાબત પડકારેલ નથી કે તેનું ખંડણ થયેલ નથી કે આરોપી તરફે નોટિસ બજેલ નથી તેવો કોઈ ઈન્કાર કરવામાં આવેલ નથી કે તે બાબતે કોઈ તકરાર લીધેલ નથી. ભારતિય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૫૮ મુજબ જ્યારે એક પક્ષકારે કરેલ કોઈ કથન કે હકીકતનો બીજા પક્ષકાર ધ્વારા ઈન્કાર કરવામાં ન આવે કે તેવી કોઈ હકીકત પરત્વે તકરાર ઉઠાવવામાં ન આવે ત્યારે તેવી હકીકત સ્વીકૃતિ બને છે. વધુમાં આંક-૦૮ થી ૨જુ નોટિસમાં જણાવેલ સરનામુ આરોપીનુ નથી કે તે સરનામે આરોપી રહેતા નથી તેવી કોઈજ તકરાર આ કામે આરોપી તરફે રેકર્ડ પર આવેલ નથી. વધુમાં ફરિયાદી તરફે આપેલ માંગણા નોટિસ તેમને બજેલ નથી કે જે સરનામે નોટિસ આપેલ તે સરનામુ તેમનુ નથી તે બાબતે કોઈજ તકરાર આરોપી તરફે લીધેલ નથી. ત્યારે ખરા સરનામે ટપાલ મોકલવામાં આવેલ હોય તો તે ઇંધાના સામાન્ય ક્રમમાં ટપાલ/નોટિસ બજેલ છે તેવું પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૬ અને ૧૧૪(એફ) તથા જનરલ કલોઝીસ એક્ટની કલમ ૨૭ મુજબ વિરુદ્ધનું પુરવાર ન થાય ત્યાં સુધી સ્પષ્ટપણે ફરિયાદીની તરફેલામાં અનુમાન કરવાને પાત્ર થાય છે. વધુમાં આરોપી તરફે હાલની ફરિયાદ સમય મર્યાદામાં નથી તે બાબતે પણ કોઈજ તકરાર લીધેલ નથી. આમ રેકર્ડ ઉપરની હકીકતો તથા દસ્તાવેજી પુરાવા જોતાં ફરિયાદીએ હાલની ફરિયાદ ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ ની આદેશાત્મક જોગવાઈઓનું

પાલન કરી કરેલ હોવાનું જણાઈ આવતું હોઈ તે મુજબની હકીકત ફરિયાદપક્ષે નિ:શંકપણે પુરવાર કરેલ હોઈ તે મુજબ નિર્ણિત મુદ્દા નંબર ૧ નો જવાબ હકારમાં ઠરાવવામાં આવે છે.

૧૧.. મુદ્દા નંબર ૨ ની ચર્ચા :-

૧૧.૧. સદરહું મુદ્દા સંદર્ભે ફરિયાદીના વિ.વકીલશ્રી વી.ડી.પારેખએ દલીલ કરતાં જણાવેલ છે કે, ફરિયાદીએ આંક-૦૧ ની ફરિયાદ હકીકતના સમર્થનમાં આંક-૦૫ થી પોતાની સોગંદઉપરની જુબાની રજુ કરીને પોતાનો કેસ પુરવાર કરેલ છે. આ કામના ફરિયાદી માતર મુકામે રહે છે અને આરોપી બોરપુરા, તા.માતર મુકામે શિક્ષક તરીકે નોકરી કરતા હોય આરોપી તથા ફરિયાદી એકબીજા પરિચયમાં આવતાં એકબીજા સાથે મિત્રતાના સારા સંબંધ ધરાવતા હોવાથી આરોપીને જ્યારે નાણાંની જરૂર પડતી ત્યારે ફરિયાદી પાસેથી ઉછીના લઈ જતા અને વાચદા મુજબ પરત કરી જતાં હતાં આરોપીને તેના દીકરાને વિદેશ મોકલવા સારૂ તાત્કાલીક નાણાંની જરૂર પડતાં તા.૧૭.૦૭.૨૦૨૫ ના રોજ ફરિયાદીના માતર મુકામેના રહેણાંકના ઘરે આવેલ અને રૂ.૨,૦૦,૦૦૦/- (અંકે રૂપિયા બે લાખ) પુરા હાથઉછીના બે માસની મુદતે માંગણી કરતાં ફરિયાદી પાસે નાણાંની વ્યવસ્થા હોય મિત્રતાના નાતે આરોપીને તા.૧૭.૦૭.૨૦૨૫ ના રોજ રૂ.૨,૦૦,૦૦૦/- પુરા હાથઉછીના રોકડા આપેલ અને સદર નાણાં લેતી વખતે આરોપીએ બે માસમાં પરત કરવાનો પાકો વાચદો કરેલ. ત્યારબાદ વાચદા પ્રમાણે સદર નાણાં પરત ન કરતાં ફરિયાદીએ સદર નાણાંની આરોપી પાસે ઉઘરાણી કરતાં આરોપીએ સદર રકમ રૂ.૨,૦૦,૦૦૦/- પુરા પેટે રૂ.૧૦,૦૦૦/- પુરા રોકડા ચુકવી આપેલ અને બાકી રહેતી રકમ

રૂ.૧,૯૦,૦૦૦/-પુરા પેટે આરોપીએ તેના બેન્ક ખાતાનો બેન્ક ઓફ બરોડા, સંઘાણા શાખાનો આંક-૦૭ થી રજુ ચેક આપેલ જે ચેક ફરિયાદીએ તેના બેન્ક ખાતામાં એચ.ડી.એફ.સી.બેન્ક, ખેડા શાખામાં તા.૧૪.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ સ્વીકારાવવા સારૂ જમા કરાવતાં તે પુરતુ ભંડોળ ન હોવાના કારણે ઈનસફીસીયન્ટ ફન્ડના શેરા સાથે આંક-૦૮ થી રજુ રિટર્ન મેમા સાથે વગર સ્વીકારે પરત ફરેલ. જેથી ફરિયાદીએ તેમના વકીલશ્રી મારફતે આરોપીને આંક-૦૯ થી રજુ લેખિત માંગણા નોટિસ આંક-૧૦ મુજબ તા.૧૭.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ આપેલ જે નોટિસ આંક-૧૧ મુજબ આરોપીને તા.૧૮.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ બજવા છતાં આરોપીએ ચેક મુજબની રકમ ચુકવી આપેલ નથી કે નોટિસનો કોઈ જવાબ આપેલ નથી. આમ આરોપીનો પ્રથમથી ઈરાદો ફરિયાદીના નાણાં ડુબાડવાનો મલીન જણાઈ આવેલ, જેથી હાલની આ આંક-૦૧ મુજબની ફરિયાદ કરેલ છે.

૧૧.૨. વધુમાં દલીલ કરતા જણાવે છે કે, આરોપીએ આપેલ ચેક આરોપીના ખાતે પુરતુ બેલેન્સ ન હોવાથી "ઈનસફીસીયન્ટ ફન્ડ" ના શેરા સાથે વગર સ્વીકાર્યે પરત આવેલ હોય આરોપીએ આપેલ ચેક વગર સ્વીકાર્યે પરત ફરેલાની હકીકત ફરિયાદપક્ષે નિ:શંકપણે પુરવાર કરેલ હોઈ ફરિયાદીનું આરોપી પ્રત્યેનુ કાયદેસરનુ લેણું પુરવાર થાય છે. જ્યારે આ કામે આરોપી નામદાર કોર્ટનો સમન્સ બજતાં આરોપી જાતે હાજર રહેલ હોવા છતાં સદર બાબતે ફરિયાદીની કોઈ ઉલટ તપાસ કરવામાં આવેલ નથી તેમજ આરોપી તરફે આંક-૦૭ થી રજુ ચેક તેમના બેન્ક ખાતાનો નથી કે તેમાં પોતાની સહી નથી કે ફરિયાદીનુ તેઓના પ્રત્યે કોઈ કાયદેસરનુ લેણું નથી તેવી કોઈ જ હકીકત ફરિયાદીની ઉલટ તપાસ દરમ્યાન પડકારી પુરવાર કરેલ નથી

કે તેવો કોઈજ બચાવ આરોપી તરફ લેવામાં આવેલ નથી.જેથી આરોપી સાથેનો ફરિયાદીનો કાયદેસરનો નાણાંકીય વ્યવહાર સાબિત થતો હોઈ, ધી નેગોશીયેલબ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૩૯ મુજબ ચેક સમગ્ર અથવા અંશતઃ દેવા પેટે આપવામાં આવેલ છે તેવું અનુમાન કરવાનું રહે છે અને તેવો ચેક સમગ્ર દેવા કે તેના ભાગ પેટે આપવામાં આવેલ ન હતો તે સાબિત કરવાની જવાબદારી આરોપીની છે અને તે આરોપીએ કોજન્ટ પુરાવાથી સાબિત કરવું જોઈએ તે મુજબ ફરિયાદપક્ષે પોતાનો કેસ શંકા રહીત પુરવાર કરેલ છે. વધુમાં ધી નેગોશીયેલબ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની જોગવાઈઓ અને ઉદ્દેશ જોતાં આરોપીને સપ્તમા સપ્ત શિક્ષા અને દંડ કરવા અને ફરિયાદીને વળતર અપાવવા માંગણી કરેલ છે.

૧૧.૩. આ કામે આરોપીને નામદાર અદાલતનો સમન્સ બજતાં અને આરોપી અત્રેની અદાલતમાં જાતે હાજર રહેતાં આરોપીને ફરિયાદપક્ષના કેસ પેપર્સની નકલો વિના મુલ્યે પુરી પાડ્યા બાદ આરોપીની પ્લી રેકર્ડ કરવામાં આવતાં આરોપીએ તેની સામેના ગુનાનો ઈન્કાર કરતાં, સદર કેસ ફરિયાદપક્ષનો પુરાવો રેકર્ડ કરવા મુલતવી રાખેલ. ત્યાર બાદ પુરાવાના કામે ફરિયાદીએ રજુ કરેલ લેખિત સરતપાસની ઉલટ તપાસ કરવા સાડ૩ ન્યાયના હિતમાં મુદત આપેલ હોવા છતાં ત્યારબાદ આરોપી જાતે કે વકીલશ્રી મારફતે હાજર રહેલ નહીં કે આરોપી તરફે કોઈ મુદત અરજી આવેલ ન હોઈ, આ કામે આરોપી તરફે ફરિયાદીની ઉલટ તપાસ કરવાનો હકક ન્યાયના હિતમાં બંધ કરવામાં આવેલ છે. ત્યારબાદ આ કામે આરોપીનો વિશેષ નિવેદન નોંધવાનો અને દલીલ કરવાનો હકક ક્રમાનુસાર બંધ કરવામાં આવેલ હોઈ, આ કામે આરોપી તરફે કોઈ દલીલ રેકર્ડ પર રજુ થયેલ નથી.

૧૨.. આ કામે ઉભય પક્ષકારો તર્ફે રજુ ઉપરોક્ત મૌખિક દલીલો સાથે હાલના કેસમાં પુરાવાનુ મુલ્યાંકન કરતા અગાઉ કાયદાની નીચે મુજબની જોગવાઈઓ ધ્યાને લેવી જરૂરી છે.

કલમ – ૧૧૮ ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ વિશે માની લેવાની

બાબત : એથી વિરૂદ્ધનું સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી નીચે પ્રમાણે માની લેવામાં આવશે.

(ક) દરેક વટાઉખત અવેજને માટે કરી આપ્યું અથવા લખી આપ્યું હતું ને આપું દરેક ખત જ્યારે તે સ્વીકારવામાં આવ્યું હોય તેના ઉપર શેરો કરી આપવામાં આવ્યો હોય તે વટાવવામાં આવ્યું હોય અથવા તબદિલ કરવામાં આવ્યું હોય તે અવેજને માટે સ્વીકાર્યું હતું તેના ઉપર શેરો કરી આપ્યો હોય તે વટાવ્યું હતું અથવા તબદિલ કર્યું હતું.

(ખ) તારીખ વિશે: જેના ઉપર તારીખ હોય તેવું દરેક વટાઉખત તે તારીખે કરીઆપ્યું અથવા લખી આપ્યું હતું.

(ગ) સ્વીકારના સમય વિશે : સ્વીકારાયેલું દરેક વિનિમયપત્ર તેની તારીખ પછી અને તે પાક્યાની તારીખ પહેલાં વ્યાજબી સમયમાં સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું.

(ઘ) તબદિલીના સમય વિશે :કોઈ વટાઉખતની દરેક તબદિલ તે ખત પાકવાની તારીખ પહેલાં થઈ હતી.

(ચ) શેરાઓના ક્રમ વિશે : કોઈ વટાઉખત ઉપર કરેલા હોવાનું જણાતા શેરા તે ખત ઉપર જે ક્રમમાં કરેલા જણાતા હોય તે ક્રમમાં કરેલા હતા.

(છ) સ્ટેમ્પ વિશે : ખોવાઈ ગયેલી પ્રોમીસરી નોટ, વિનિમયપત્ર અથા ચેક ઉપર રીતસર સ્ટેમ્પ લગાડેલો હતો.

(જ) ધારક યથાક્રમ ધારક છે એમ માની લેવા વિશે : કોઈ વટાઉખતનો ધારક યથાક્રમ ધારક છે પરંતુ જ્યારે તે ખત તેના કાયદેસરના માલિક પાસેથી અથવા તેનો કાયદેસરનો હવાલો ધરાવતી વ્યક્તિ પાસેથી કોઈ ગુનો કરીને અથવા કપટથી મેળવવામાં આવ્યું હોય અથવા તે ખત કરી આપનાર અથવા સ્વીકારનાર પાસેથી કોઈ ગુનો કરીને અથવા કપટથી અથવા ગેરકાયદેસર અવેજને બદલે મેળવવામાં આવ્યું હોય ત્યારે તે ખતનો ધારક પોતે યથાક્રમ ધારક છે એમ સાબિત કરવાનો બોજો તેના ઉપર છે.

કલમ - ૧૩૮ ખાતામાં અપૂરતા ભંડોળ વગેરેને કારણે ચેકનો અસ્વીકાર :

સમગ્ર રીતે અથવા અંશતઃ કોઈ પણ દેવું કે અન્ય જવાબદારી અદા કરવા માટે, કોઈ વ્યક્તિ, પોતે નિભાવતો હોય તેવા ખાતા ઉપરનો ચેક એ ખાતામાંથી બીજી વ્યક્તિને નાણાંની ચૂકવણી કરવા માટે બેન્કરને લખે અને એવા ચેકની ચૂકવણી કર્યા વિના બેન્ક એ પરત કરે, કારણ કે એ ખાતામાંથી જમા રકમ ચેકના સ્વીકાર માટે અપૂરતી છે અથવા તો બેન્ક સાથે સમજૂતિની કરેલી વ્યવસ્થા કર્યા મુજબ ચેકની રકમ એ રકમ કરતા વધારે છે ત્યારે,

આવી વ્યક્તિએ ગુનો કર્યો ગણાશે, અને આ કારણની કોઈ અન્ય જોગવાઈઓને બાદ ન આવે તેમ તેને બે વર્ષ સુધીની કેદની શિક્ષાની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

પરંતુ એમ ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે,

એ) જ્યાં સુધી, ચેક લખ્યા તારીખથી છ માસ અથવા તે કાયદા માન્ય હોય તે મુદત એ બેમાંથી જે વહેલી હોય તે મુદતમાં તેવો ચેક બેન્કમાં રજૂ કરવામાં આવ્યો ન હોય.

બી) જ્યાં સુધી તે ચેકનો પેઈ અથવા યથાક્રમ ધારક, જેમ હોય તેમ, તે ચેક વણચૂકવ્યો પરત આવ્યાની બેન્ક તરફથી તેને માહિતી મળ્યાના ' ત્રીસ દિવસની અંદર ' તે ચેક લખનારને લેખિત નોટિસ આપીને તેવી રકમની ચૂકવણીની માંગણી કરે નહીં, અને

સી) જ્યાં સુધી, એવો ચેક લખનાર, ચેકના નાણાં લેનાર પેઈને અથવા તે ચેકમાં અથાનુક્રમ ધારકને જેમ હોય તેમ, ઉપરોક્ત નોટિસ મળ્યાના પંદર દિવસમાં એ રકમની ચૂકવણી કરવામાં નિષ્ફળ જાય નહીં ત્યાં સુધી કલમમાંનું કશું જ લાગુ પડશે નહિ.

સ્પષ્ટીકરણ : આ કલમના હેતુ માટે "દેવું અથવા અન્ય જવાબદારી" એટલે કાયદેસર રીતે જેનો અમલ કરાવી શકાય તેવું દેવું અથવા અન્ય જવાબદારી એવો થાય છે.

આમ, ધી નેગોશીએબ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૩૮ નો ગુનો પુરવાર થવા માટે આવશ્યક શરતો નીચે મુજબ છે.

૧. ચેક પોતાની જવાબદારી પૂરી કરવા આપ્યો હોવો જોઈએ.
૨. ચેક અપૂરતા બેલેન્સને કારણે પરત આવ્યો હોવો જોઈએ.
૩. કલમ ૧૩૮ માં જણાવ્યા મુજબ પેઈ અથવા ચેક ધારણ કરનારે ચેક લખનારને યોગ્ય સમયમાં નોટિસ આપી હોવી જોઈએ.
૪. કલમ ૧૩૮ માં જણાવ્યા મુજબ નોટિસ બજયાના ૧૫ દિવસોમાં ચેક લખનાર તે રકમ ચૂકવવામાં નિષ્ફળ ગયો હોવો જોઈએ.

કલમ - ૧૩૯ ચેકના ધારકની તરફેણમાં અનુમાન

વિરૂઢની હકીકત સાબિત ન થાય ત્યાં સુઢી એવું અનુમાન કરવામાં આવશે કે તે ચેક ધારણ કરનારે તે ચેક કલમ ૧૩૯ માં દર્શાવ્યા મુજબ તેના કોઈ દેવાના અથવા અન્ય જવાબદારીના પૂરેપૂરા અથવા તેના કોઈ ભાગમાંથી બોજ મુકત થવાના બદલામાં તે ચેક મેળવ્યો હશે.

વણચૂકવ્યો પરત થયેલો ચેક હાલનું કાયદેસરનું દેવું કે જવાબદારી અદા કરવા સાડ જ આપવામાં આવેલ હતો તેવું અનુમાન કરવામાં આવશે.

આનાથી વિરૂઢ પુરવાર કરવાનો બોજો યાને કે પરત આવેલ વણચૂકવ્યા ચેકની વર્તમાનની યાને હાલનો કાયદેસરની જવાબદારી કે દેવા પેટે ન હતો તેમ પુરવાર કરવાનો બોજો તે ચેક લખી આપનાર ઉપર રહે છે.

આવું અનુમાન ભારતિય બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૦(૩) મારફત આપવામાં આવેલ મૂળભૂત અધિકારને હાનિ કરતું નથી.

ભારતના પુરાવા અધિનિયમ ૧૯૭૨ની કલમ-૧૦૧ સાબિતીનો

બોજો :-

જે કોઈ એમ ઈચ્છતો હોય કે તેણે પ્રતિપાદીત કરેલી હકીકતોની સાબિતીના અસ્તિત્વ ઉપર આધારીત કોઈ કાયદેસરના હકક અથવા જવાબદારી વિશે કોઈ બીજુ ન્યાયાલય ફેંસલો આપે, તો તેણે સાબિત કરવુ પડશે કે તે હકીકતો અસ્તિત્વમાં છે. કોઈ વ્યકિત, કોઈ હકીકતનુ અસ્તિત્વ સાબિત કરવા બંધાયેલી હોય, ત્યારે સાબિતીનો બોજો તે વ્યકિત ઉપર છે, એમ કહેવાય.

૧૩.. હવે ઉપરોક્ત મુજબની કાયદાકીય જોગવાઈઓ તથા રેકર્ડ ઉપરના પુરાવા, ફરિયાદપક્ષના વિધ્વાન વકીલશ્રીની દલીલો, ચેક પરતના કેસોમાં નામદાર વરિષ્ઠ તથા સર્વોચ્ચ અદાલત ધ્વારા ઠરાવેલ કાયદાકીય સિદ્ધાંતો વિગેરે ધ્યાને લેતાં કલમ ૧૧૮ તથા કલમ ૧૩૯ મુજબના અનુમાનો પ્રાથમિક રીતે ફરિયાદીની તરફેણમાં કરવાને પાત્ર છે તે અનુમાનોનું ખંડન થવાને પાત્ર છે અને તે અનુમાનોનું ખંડન કરવા પુરતો પ્રાથમિક પુરાવો આરોપીએ રજુ કરવાનો છે તે મુજબ હાલના કેસની ચર્ચા કરવામાં આવે તો સંજોગો કે જેના ઉપર બચાવપક્ષ આધાર રાખે છે તેના ઉપરથી શું બચાવપક્ષ શક્યતાઓની પ્રબળતા (પ્રીપોન્ડરન્સ ઓફ પ્રોબેબીલીટી) મુજબ કાયદાકીય અનુમાનોને ખંડન કરવા લાયક પ્રાથમિક પુરાવો રજુ કરી શકેલ છે કે કેમ? અને પોતાના ઉપરના પુરાવાના બોજામાંથી મુક્તિ મેળવી શકેલ છે કે કેમ? તે બાબતે રેકર્ડ ઉપરના પુરાવાની ચર્ચા કરવામાં આવે તો સદર કામે આરોપીને નામદાર અદાલતનો સમન્સ બજતા જાતે હાજર રહેલ અને ત્યાર બાદ પુરાવાના તબક્કે હાજર રહેલ નથી. આ કામે આરોપીને ફરિયાદીની ઉલટ તપાસ કરવા પુરતી તક આપવામાં આવેલ હોવા છતાં આ કામે આરોપી તરફે ફરિયાદીની ઉલટ તપાસ નોંધવાની તક ઝડપેલ નથી કે ફરિયાદીની ઉલટ તપાસ કરી પોતાનો કોઈ વિશેષ બચાવ રેકર્ડ પર લાવી શકેલ નથી. આ તબક્કે ભારતિય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૫૮ મુજબ જ્યારે એક પક્ષકારે કરેલ કોઈ કથન કે હકીકતનો બીજા પક્ષકાર ધ્વારા ઈન્કાર કરવામાં ન આવે કે તેવી કોઈ હકીકત પરત્વે તકરાર ઉઠાવવામાં ન આવે ત્યારે તેવી હકીકત સ્વીકૃતિ બને છે. વધુમાં, આરોપીપક્ષે રેકર્ડ ઉપર એવી કોઈ પણ હકીકત લાવવામાં આવેલ નથી કે જેનાથી

નગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કાયદાકીય જોગવાઈ મુજબ ધારકની તરફેણમાં કરવામાં આવતા અનુમાનનું ખંડન થાય.

૧૪.. આ કામે આરોપીપક્ષ એવી કોઈ હકીકત રેકર્ડ ઉપર લાવી શકેલ નથી કે, જેનાથી વટાવખત અધિનિયમની જોગવાઈ મુજબ ધારકની તરફેણમાં અનુમાન કરી શકાય નહીં. વધુમાં, ઉપરોક્ત જણાવેલ કાયદાકીય જોગવાઈઓ મુજબ રેકર્ડ ઉપર રજુ પુરાવાનું મુલ્યાંકન કરીએ તો, દી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૩૮ નો ગુનો પુરવાર થવા માટેની જે આવશ્યક શરતો છે તે આવશ્યક શરતો પુરવાર થયેલ છે. આમ, આ કામે સમગ્ર રેકર્ડ લક્ષમાં લેતાં કલમ ૧૩૮ મુજબની તમામ જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં આવેલ છે. સમય મર્યાદા બાબતે કોઈ તકરાર નથી.

૧૫.. કાયદાની ઉપરોક્ત જણાવેલ જોગવાઈઓ લક્ષમાં લેતાં જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ ધ્વારા ચેક આપવામાં આવેલ હોય તો તે કાયદેસરના નાણાં ચૂકવવા બાબતનો હોવાનું પ્રિઝમ્પ્શન કરવાનું રહે છે. દી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૩૮ ના અનુમાનનું ખંડન કરવાની જવાબદારી આરોપી ઉપર રહે છે અને આ કામે આરોપી તરફે કલમ ૧૩૮ હેઠળના અનુમાનનું ખંડન પુરતા પુરાવાથી અગર તો પ્રબળતાની શક્યતાના આધારે પણ કરેલ હોય તવું રેકર્ડ ઉપર આવેલ નથી, દી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૩૮, ૧૩૯ અનુસાર, એક વખત ચેક દેવાના બદલામાં આપવામાં આવેલ હોય અને ચેક ધારક યોગ્ય રીતે નોટિસ આપે અને આવી નોટિસ બજયા પછી પણ ચુકવણુ કરવામાં ન આવે તો ગુન્હો થયેલ છે તેવી ધારણા થાય, જે ધારણાનું ખંડન કરવાનો બોજો આરોપી ઉપર છે.

૧૬.. આ કામે ફરિયાદીએ અનુક્રમે આંક-૦૭ થી અસલ ચેક રજુ કરેલ છે જે ચેક વંચાણે લેતાં તેમાંની આરોપીની સહી અંગે તકરાર લેવામાં આવેલ નથી. જેથી ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૩૮ અને કલમ ૧૪૬ મુજબ પુરવાર થાય છે. અનુક્રમે આંક-૦૮ થી રજુ થયેલ ચેક રિટર્ન મેમો વંચાણે લેતાં તે બેન્કનાં નિયત ફોર્મમાં અને તેમાં ચેક રિટર્નનું કારણ "ઈન સફીસીયન્ટ ફન્ડ" તેમજ તે બેન્ક અધિકારીની સહી તથા રાઉન્ડ સીલવાળો હોઈ અને તેનાથી વિરુદ્ધની કોઈ હકીકત બચાવપક્ષે પુરવાર કરેલ ન હોઈ, ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૪૬ મુજબ તે પુરાવામાં ગ્રાહ્ય રાખવા પાત્ર છે. આંક-૦૯ ની નોટિસ વંચાણે લેતાં તેમાં ફરિયાદવાળો ચેક પરત થયાનું અને આ ચેકની રકમ માંગણી કરવામાં આવેલ છે. આ નોટિસ ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૩૮(બી) મુજબ હોવાનું પુરવાર થાય છે. આ નોટિસ આરોપીને બજી ગયેલ હોવા છતાં આરોપીએ નોટિસ બજયા બાદ દિન-૧૫ માં આરોપી તરફે ચેકની રકમ ચૂકવી આપેલ હોય તે હકીકત આ કામે રેકર્ડ પર આવેલ નથી. વધુમાં આરોપીએ સૌ પ્રથમ એ સંતોષકારક રીતે પુરવાર કરવાનું છે કે તેમના ખાતાનો ચેક ફરિયાદી પાસે કેવી રીતે પહોંચ્યો. આ કામે આરોપીએ આંક-૦૭ થી રજુ ચેક તેમના ખાતાનો નથી કે તેમાં પોતાની સહી નથી તે બાબતે આરોપીએ પુરાવાના તબક્કે હાજર રહી કોઈ તકરાર લીધેલ નથી. ત્યારે ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૧૮(જ) મુજબ, ચેક ધારક યોગ્ય સમયે ધારક હોવાનું માનવાનું છે, તેથી આરોપીએ સાબિત કરવું પડશે કે ચેક ફરિયાદીને આપવામાં આવ્યો ન હતો. આ તબક્કે ૨૦૧૯ એ.આઈ.આર.(સુ.કો.) ૪૬૧૭, એમ.અબ્બાસ હાજી વિરુદ્ધ

ટી.એન. ચન્નાકેશવાના ચુકાદામાં નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટે ઠરાવ્યા મુજબ આરોપીએ પોતાનો ચેક ફરિયાદી પાસે કેવી રીતે પહોંચેલ તે બાબતે ઉચિત પુરાવો કે ખુલાસો રજુ કરવો જોઈએ. હાથ પરના કેસમાં પણ આંક-૦૭ થી રજુ ચેક ફરિયાદી પાસે કેવી રીતે ગયેલ તે અંગે કોઈજ સંતોષ કારક ખુલાસો આ કામે આરોપી તરફે રજુ ન હોઈ, હાલની આ ફરિયાદ કરવામાં આવેલ છે જે યોગ્ય અને વ્યાજબી હોવાનું જણાય છે.

૧૭.. આ કામે રેકર્ડ પરની તમામ હકીકત જોતાં ફરિયાદીએ ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૩૮ ની કાયદેસરની જોગવાઈનું પાલન કરી હાલની આ ફરિયાદ કરેલ છે, તેવું સ્પષ્ટ થાય છે અને જ્યારે ફરિયાદી તરફથી ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૩૮ ની કાયદેસરની જોગવાઈનું પાલન કરવામાં આવેલ છે તેવા સંજોગોમાં ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૧૮ અને કલમ ૧૩૯ માં જણાવેલ કાયદેસરનું પ્રિઝમ્પશન ફરિયાદીની તરફેલામાં થાય અને તે મુજબ આરોપીએ ફરિયાદવાળો ચેક ફરિયાદીના કાયદેસરના લેણાં પેટે આપેલ છે તેવું સ્પષ્ટપણે આ ફરિયાદના કામે પુરવાર થાય છે. હવે આ કાયદેસરના પ્રિઝમ્પશનનું ખંડન કરતો પુરાવો આપવાની જવાબદારી આરોપીના શીરે છે, કે જે આ કામે આરોપીએ નિભાવેલ નથી.

૧૮.. હાલના કેસમાં જોઈએ તો ફરિયાદીની ફરિયાદ તથા રેકર્ડ ઉપરના પુરાવાઓનું ઉપરોક્ત કરેલ મુલ્યાંકન ધ્યાને લેતાં હાલની ફરિયાદવાળા ચેકના અનુસંધાને આરોપીની જવાબદારી ઠરાવી શકાય તેવું સ્પષ્ટ થાય છે કારણ કે, આરોપીએ ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટ કલમ ૧૩૯ ના સ્ટેચ્યુટરી પ્રિઝમ્પશનનો રીબટલ પુરાવો આપેલ

નથી અને આમ આ સ્ટેચ્યુટરી પ્રિઝમ્પશનનું ખંડન થતું નથી અને આંક-૦૧ ની ફરિયાદ મુજબ આરોપી સામે કાયદેસરનો ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૩૮ મુજબનો ગુનો બનતો હોય તેવું સ્પષ્ટ થાય છે.

૧૯.. હવે, આ કામે આ અદાલત રજુ ઉપરોક્ત પુરાવાની ચર્ચા કર્યા મુજબ એવા તારણ ઉપર આવેલ છે કે, ફરિયાદવાળો ચેક આરોપી ધ્વારા ફરિયાદીને બાકી લેણાં પૈકીની જવાબદારી અદા કરવા પેટે આપેલ છે. જે પુરાવો ફરિયાદી તરફે રજુ થયેલ છે તેને ખંડન કરતો પુરાવો આરોપી તરફે રજુ નથી જેથી, રજુ થયેલ પુરાવોઓને લક્ષમાં લેતાં ફરિયાદી તરફેની દલીલોમાં તથ્ય જણાય છે. વધુમાં, સદરહુ ચેક ફરિયાદી પાસે કેવી રીતે ગયેલ તે બાબતે પણ કોઈ સચોટ પુરાવો આરોપી તરફે રજુ નથી કે તે બાબતે આરોપી પોતાના બી.એન.એસ.એસ.ની કલમ ૩૫૧ અન્યથે નોંધવામાં આવતા એફ.એસ.માં ખુલાસો કરવા હાજર રહેલ નથી. આ તબક્કે નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટનો ૨૦૨૨ જેએકસ (સુ.કો.)૯૯૭, પી. રસીયા વિરુદ્ધ અબ્દુલ નઝર અને બીજાઓનો ચુકાદો ધ્યાને લેવામાં આવે તો તેમાં ઠરાવ્યા મુજબ ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૩૮ એ એક વૈધાનિક ધારણા પુરી પાડે છે, ચેક અને હસ્તાક્ષર બાબતે આરોપીએ તકરાર ઉઠાવેલ ન હોય ત્યારે એવું માની લેવું જરૂરી છે કે, ચેક દેવું અથવા જવાબદારીના નિકાલ માટે જારી કરવામાં આવ્યો છે. વધુમાં સદર ચુકાદામાં એવું પણ પ્રસ્તાપિત કરેલ છે કે, કલમ ૧૩૮ ના અનુમાનને કારણે ફરિયાદીએ (નેચર ઓફ ટ્રાન્ઝેક્શન અથવા સોર્સ ઓફ ફંડ) વ્યવહારની પ્રકૃતિ અથવા ભંડોળના સ્ત્રોત બતાવવાની જરૂર નથી. વધુમાં ફરિયાદીએ રજુ કરેલ પુરાવાનું ખંડન કરતો પ્રાથમિક

પુરાવો પણ આરોપી તરફે રજુ નથી, જેથી રેકર્ડ પરના રજુ થયેલ પુરાવોઓને લક્ષમાં લેતાં ફરિયાદી તરફેની દલીલોમાં તથ્ય જણાય છે તેમ આ અદાલતનું માનવું છે.

૨૦.. આમ, ઉપરોક્ત પેરાઓમાં વિગતવાર કરેલ ચર્ચા મુજબ ફરિયાદપક્ષે એ હકીકત નિ:શંકપણે પુરવાર કરેલ છે કે, આ કામે આંક-૦૭ વાળો અસલ ચેક આરોપીએ ફરિયાદી પાસેથી હાથઉછીના લીધેલ નાણાંની જવાબદારી અદા કરવા માટે આપેલ હતો અને આરોપીએ તે રીતે ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૩૮ મુજબનો શિક્ષા પાત્ર ગુનો આચરેલ છે જે સામે આરોપીએ તે હકીકતનું ખંડન કરતો પુરાવો રજુ કરેલ નથી તેવા સંજોગોમાં તથા ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટ અન્વયેના કાયદાકીય અનુમાન આધારે ફરિયાદીએ પોતાનું કાયદેસરનું લેણું પુરવાર કરેલ હોઈ મુદ્દા નંબર ૨ નો જવાબ પણ હકારમાં ઠરાવી મુદ્દા નંબર ૩ પરત્વે નીચે મુજબ હુકમ કરવામાં આવે છે.

૨૧.. મુદ્દા નંબર ૩ ની ચર્ચા :-

આમ, ઉપરોક્ત મુજબ રેકર્ડ ઉપરની સમગ્ર હકીકતો, દલીલો તેમજ વરીષ્ઠ તથા સર્વોચ્ચ અદાલતોએ ઠરાવેલ ચુકાદાઓમાં ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટ અન્વયે પ્રસ્થાપિત કરેલ સિદ્ધાંતોને ધ્યાને લેતાં તેમજ ઉપરોક્ત મુદ્દા નંબર ૧ અને ૨ માં કરેલ વિસ્તૃત ચર્ચા અને જણાવેલ કારણોસર ફરિયાદપક્ષ આરોપી વિરુદ્ધનો આક્ષેપીત ગુનો શંકાથી પર પુરવાર કરવામાં સફળ રહેલ હોઈ આરોપીને તેની સામેના ગુના માટે તકસીરવાન ઠરાવવા ન્યાયોચીત જણાતું હોઈ નીચે મુજબ હુકમ કરવામાં આવે છે.

-:: હુકમ ::-

- આ કામના આરોપી પ્રવિણસિંહ શનસિંહ બારીઆ, રહે.બોરપુરા પ્રાથમિક શાળા, મું.માતર, તા.માતર, જી.ખેડા. વાળાને બી.એન.એસ.એસ.ની કલમ ૨૭૮(૨) અન્વયે તેની સામેના ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૩૮ મુજબના શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે તકસીરવાન ઠરાવવામાં આવે છે, સબબ કામ આરોપીને સજા માટે સાંભળવા મુલતવી.
- ઉપરોક્ત હુકમ આજ તા.૨૦મી, માહે એપ્રિલ, સને ૨૦૨૬ ના રોજ ખુલ્લી અદાલતમાં વાંચી જાહેર કર્યો.

તા.૨૦.૦૪.૨૦૨૬
સ્થળ: ખેડા.

(મહેશકુમાર ચીમનલાલ પટેલ)
અધિક ચીફ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ,
ખેડા.
[GJ 01199]

૨૨.. આ કામે સજા અંગે સાંભળવા સાડુ આરોપીના વારંવાર પોકાર કરવા છતાં આરોપી કે આરોપી તરફે તેમના વિ.વકીલશ્રી હાજર નથી કે આરોપી તરફે કોઈ રજુઆત નથી. અત્રે એ ઉલ્લેખનીય છે કે, સદર કામે આરોપી ઘણા સમયથી અદાલત સમક્ષ હાજર રહેલ નથી તેમજ સદર કામે આરોપીનો ફરિયાદીની ઉલટ તપાસ કરવાનો તથા વિશેષ જવાબ નોંધવાનો અને ત્યાર બાદ દલીલનો હકક બંધ કરવાનો હુકમ કરવામાં આવેલ છે. આજરોજ પણ આરોપી ને ચુકાદાના તબક્કે હાજર થવા તક આપવા છતાં, આરોપી કે તેના તરફે કોઈ વકીલશ્રી ચુકાદાના તબક્કે પણ હાજર નથી. જ્યારે ફરિયાદપક્ષે વિ.વકીલશ્રી વી.ડી.પારેખ જણાવે છે કે આરોપી વિરુદ્ધ ફરિયાદપક્ષે કેસ સાબિત કરેલ છે અને આરોપીએ ઈરાદાપુર્વક પોતાના વિરુદ્ધની ટ્રાયલ ગેરહાજર રહી વિલંબિત કરેલ છે અને આ ટ્રાયલ પુરી થતા ઘણો સમય વ્યતીત થયેલો છે. જેથી ફરિયાદીને ચેકની રકમનુ વ્યાજ સાથે વળતર આપવાનો હુકમ કરવો જોઈએ અને આરોપી ગેરહાજર રહેલ હોઈ, તેઓ વિરુદ્ધ સજા વોરન્ટ ઈસ્યુ કરી તેઓને નશ્યત કરવા જોઈએ.

૨૩.. ફરિયાદ પક્ષે વિ.વ.શ્રીની રજુઆત ધ્યાને લીધી. આ કામે એ હકીકત છે કે, આરોપીની પ્લી રેકર્ડ થયા બાદ તથા ફરિયાદીનો પુરાવો રજુ થયા બાદ આરોપી પક્ષે ફરિયાદીની ઉલટ તપાસ, આરોપીના વધારાના નિવેદન, આરોપીપક્ષની દલીલ તેમજ ચુકાદાના સમયે કોઈ હાજર રહેલા નથી. એ હકીકત છે કે, આરોપીનો બચાવનો અધિકાર રહેલો છે અને તેને કોઈ પ્રકારે છીનવી કે મર્યાદિત કરી ન શકાય, પરંતુ સાથોસાથ જ્યારે આરોપી પોતાનો બચાવનો અધિકાર વાપરવામાં ઈરાદાપુર્વક ઈન્કાર કરે તો તેને આપો અધિકાર પુરો

પાડવા વારંવાર અમર્યાદિત સમય સુધી તક આપવી પણ ઉચિત નથી. આ કામે આરોપીને સમન્સ બજતા જાતે અદાલત સમક્ષ હાજર થયેલ છે, તેમની આ ગુનાના કામે પ્લી રેકર્ડ કરવામાં આવેલી છે અને આરોપી તરફે કેસમાં મુદત પણ માંગવામાં આવેલ છે અને ત્યારબાદ આરોપી હાજર રહેવાનું બંધ કરી દે છે. આમ આરોપીએ પોતાના બચાવનો અધિકાર જાતે જ જતો કર્યો ગણાય. જેથી પુરાવાના દરેક તબક્કે કે જ્યારે આરોપી હાજર ન રહે ત્યારે તેઓને હાજર રખાવવા માટે ફરીથી અદાલત ધ્વારા પ્રોસેસ કરવામાં આવે તો ફરિયાદીના ઝડપથી કેસ ચલાવવાના અધિકારને વિપરીત નુકસાન થાય છે. નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની જોગવાઈઓ અનુસાર કાયદાએ આ કેસોના નિકાલ માટે પણ સમય મર્યાદા નક્કી કરેલ છે ત્યારે આરોપી ફક્ત સ્વૈચ્છિક રીતે ગેરહાજર રહે તે માટે વારંવાર પ્રોસેસ ઈસ્યુ કરી તેને બચાવનો અધિકાર આપવો ઉચિત નથી. આમ કરવાથી ફરિયાદીના કેસ ઝડપથી ચલાવવાના અધિકારને હાનિ પહોંચે છે. જેથી હવે જ્યારે આરોપી ઉલટ તપાસ, વધારાના નિવેદન, દલીલ તેમજ ચુકાદાના તબક્કે પણ હાજર રહેલ નથી ત્યારે એ પ્રશ્ન ઉદભવે છે કે શું આરોપીને તેની ગેરહાજરીમાં, સાંભળ્યા વગર સજાનો હુકમ કરવો ઉચિત છે. હાલનો કેસ તે નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબના ગુનાનો છે અને તેથી કાયદાકીય પ્રબંધો અનુસાર આરોપીને સજા અંગે સાંભળવો ફરજિયાત નથી. આ તબક્કે નામદાર ગુજરાત હાઈકોર્ટનો ૨૦૧૭(૩) જી.એલ.આર. ૨૩૫૩, શરદ જેઠાલાલ સાવલા વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાતનો ચુકાદો ધ્યાને લેવો અતિ આવશ્યક છે. નામદાર ગુજરાતની વડી અદાલતે ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૩૮ મુજબના

કેસમાં પેરા નં.૨૨, ૨૫ માં સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૫૩(૭) ની જોગવાઈઓને ધ્યાને લઈને, આરોપીની ગેરહાજરીમાં ચુકાદો જાહેર કરી, સજા સંભળાવવાના હુકમને યોગ્ય અને ન્યાયિક ઠરાવેલ છે. જે પેરા નં.૨૨, ૨૫ નીચે મુજબ છે.

22. So far as the first question is concerned as regards the pronouncement of the judgment and order of conviction and sentence in the absence of the applicant accused, I am of the view that no illegality could be said to have been committed by the trial Court.

25. However, the judgment that the learned Magistrate may pronounce in the absence of the accused by itself will not vitiate the judgment. Subsection (7) of Section 353 of the Cr.P.C. clearly lays down that no judgment delivered by any criminal court shall be deemed to be invalid by reason only of the absence of any party.

આમ ઉપરોક્ત ચુકાદામાં નામદાર ગુજરાત હાઈકોર્ટના ઠરાવ્યા મુજબ આરોપીની ગેરહાજરીમાં સજાનો ચુકાદો જાહેર કરી શકાય તેમ છે. હાથ પરના કેસમાં પણ આજરોજ આરોપી જાતે કે વકીલશ્રી મારફતે હાજર નથી કે આરોપીની હાજરી માફી અંગે કોઈ અરજી રજુ નથી જેથી આરોપીની ગેરહાજરીમાં, આરોપી વિરૂદ્ધ ચુકાદો જાહેર કરી, સજા કરવી ઉચિત જણાય છે.

૨૪.. હવે આ અદાલતે ફરિયાદી તથા આરોપી તરફની ઉપરોક્ત મુજબની રજુઆતો તથા કાયદાકીય જોગવાઈઓ લક્ષમાં લીધેલ છે. સામાન્ય રીતે સજાની માત્રા કેવી હોવી જોઈએ તે બાબતે નામદાર વડી

અદાલત તથા સર્વોચ્ચ અદાલતના માર્ગદર્શક ચુકાદાઓ ઉપલબ્ધ છે. હાલ સમાજમાં એક પક્ષકાર પાસેથી બીજો પક્ષકાર નાણાં મેળવી તે સામે ચેકો લખી આપે છે અને ચેકો વગર સ્વીકરાયે પરત થતાં રહે છે તેમજ આવા બનાવની ફરિયાદ કરનાર ફરિયાદીને તેના નાણાં પણ પરત કરતાં નથી તે ખુબ જ ગંભીર બાબત ગણાય અને આવા આર્થિક ગુન્હાઓનું પ્રમાણ દિન-પ્રતિદિન ખુબજ વધી રહ્યું છે જેના ઉપર અંકુશ રાખવો જરૂરી છે અને આવા આર્થિક ગુન્હાઓ આચરતા ઈસમોને ઉત્તેજન ન મળે અને સમાજમાં દાખલો બેસે તેમજ ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૩૮ નો ગુનો આર્થિક ગુનો છે અને દિન પ્રતિદિન ચેક પરત ફર્યાના કેસોમાં નોંધપાત્ર વધારો થઈ રહેલ છે. જેથી આવા ગુનામાં હળવાશ રાખવાથી સમાજમાં ખોટો સંદેશ જાય તેમ છે અને આવા ગુનામાં બી.એન.એસ.એસ.ની કલમ ૪૦૧ અથવા પ્રોબેશન ઓફ ઓફેન્ડર્સની જોગવાઈઓનો કોઈપણ રીતે લાભ આપવો ન્યાયી જણાતુ નથી, પરંતુ કેસની હકીકતો અને ચેકની રકમ ધ્યાને લેતાં મહત્તમ સજા ન કરતા મહત્તમ સજાથી ઓછી સજા કરવા માટે વ્યાજબી કારણ હોવાનું જણાઈ આવે છે.

૨૫.. આરોપી સામે પુરવાર થયેલ ગુનો જોતાં આરોપીને ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૩૮ મુજબ કેદની સજા બે વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય અને દંડની રકમ ચેકમાં જે રકમ જણાવી છે તેનાથી બમણી થઈ શકે છે. આ કામે ફરિયાદી તરફની રજુઆત મુજબ આરોપીએ ફરિયાદી પાસેથી હાથઉછીની લીધેલ રકમની જવાબદારી અદા કરવા ચેક આપેલ જે પરત ફરતાં ચેકની રકમ પણ ચુકવેલ નથી તેથી તેઓને ઘણું એવું આર્થિક નુકસાન થયેલ છે, જેથી આ કામે ફરિયાદીને આરોપી પાસેથી બી.એન.એસ.એસ. કલમ

૩૯૫ મુજબ વળતર અપાવવું ન્યાયોચિત જણાય છે. વળતરની રકમ નક્કી કરતી વખતે મેજિસ્ટ્રેટશ્રીએ એવી વિચારણા કરવાની છે કે ફરિયાદીને વળતર ચુકવવા અંગે એવોર્ડ કરવાની સત્તા છે. આમ, જ્યારે મેજિસ્ટ્રેટશ્રીને લાગે કે, ફરિયાદીને વળતર આપવું જોઈએ તો તે કેદની સજા કર્યા પછી ફરિયાદીને વળતર અંગે હુકમ કરી શકે છે, જે બી.એન.એસ.એસ.ની કલમ ૩૯૫ માં કોઈ મર્યાદા નક્કી કરવામાં આવી નથી. સજા અને વળતર વિશેના પ્રશ્નો ટ્રાયલ કોર્ટે વિચારવાના રહે છે. ૨૦૦૧ એ.આઈ.આર.(સુ.કો.)૫૬૭, પંકજભાઈ નગીનદાસ પટેલ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાતના ચુકાદામાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે ચેકની પુરેપુરી રકમ ફરિયાદીને વળતર તરીકે ચૂકવી આપવા માટે હુકમ કરેલ. જેથી મેજિસ્ટ્રેટશ્રી ફરિયાદી તથા આરોપીને સાંભળી વ્યાજબી વળતરનો હુકમ નક્કી કરી શકશે. નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટે ૨૦૧૧ એ.આઈ.આર. (સુ.કો.) ૨૫૬૬, કૌશલ્યા દેવી મસંદ વિરુદ્ધ રૂપકિશોર ખોરના ચુકાદામાં ઠરાવેલ છે કે, “ the offence under Section 138 of the N.I. Act is almost in the nature of civil wrong which has been given criminal overtone, and imposition of fine payable as compensation is sufficient to meet the ends of justice.” વધુમાં નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટે ૨૦૧૨(૨) જી.એલ.એચ.૧૩૫૩, આર.વિજયન વિરુદ્ધ બેબી અને બીજાઓના ચુકાદામાં ઠરાવેલ છે કે, "the direction to pay the compensation by way of restitution in regard to the loss on account of the dishonour of the cheque should be practical and realistic. So, in a prosecution under Section 138 of the N.I. Act, the compensatory aspect of remedy should be given much

priority over punitive aspect." આમ, ફરિયાદીના વિ.વકીલશ્રીની રજુઆત અને આરોપીની પરિસ્થિતિ ધ્યાને લેતાં તથા સદર ચુકાદામાં પ્રસ્થાપિત થયેલ સિદ્ધાંતો ધ્યાને લેતાં ફરિયાદીને વળતર પેટે ચેકની રકમ ચૂકવી આપવામાં આવે તો ફરિયાદીને આર્થિક તુકસાન ન જાય અને આ પ્રકારના ગુના આચરનારાઓને યોગ્ય નશ્યત મળી રહે અને સમાજમાં યોગ્ય સંદેશો પહોંચે અને ફરિયાદીને પણ યોગ્ય ન્યાય મળી રહે તેમ છે.

૨૬.. વધુમાં, આ કામે આરોપીની ગેરહાજરીમાં સજાનો હુકમ ફરમાવ્યા બાદ આરોપી વિરુદ્ધ જાહેર કરેલ સજાનો અમલ કરવાની કાર્યવાહી અંગે પણ નામદાર ગુજરાત હાઈકોર્ટના ૨૦૧૭(૩) જી.એલ.આર. ૨૩૫૩, શરદ જેઠાલાલ સાવલા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાતના ચૂકાદામાં પેરા નં.૨૭ માં નીચે મુજબ ઠરાવેલ છે. જે પેરા નં.૨૭ નીચે મુજબ છે.

27. So far as the second question is concerned, I am of the view that the trial Court committed no error in issuing a non-bailable warrant of arrest having noticed that the the accused was not present at the time of pronouncement of the judgment and order of conviction and sentence in view of the provisions of Section 418 (2) of the Cr.P.C. Under Subsection (2) of Section 418 of the Cr.P.C., when the accused sentenced to imprisonment is not present in the Court, the Court has to issue a warrant of his arrest and the sentence shall commence on the date of his arrest. I am of the view that the Magistrate had two options. He could have, before pronouncement of the judgment and

order of conviction and sentence, enforced the attendance of the applicant accused in the Court or pronounce the judgment in the absence of the accused and issue warrant of arrest. The learned Magistrate thought fit to adopt the latter part of the procedure i.e. pronounced the judgment, and thereafter, proceeded to issue a warrant under Section 418(2) of the Cr.P.C.

૨૭.. આમ, નામદાર ગુજરાતની વડી અદાલતે ઉપરોક્ત ચુકાદામાં ઠરાવ્યા અનુસાર, આ તબક્કે આરોપીને તેની ગેરહાજરીમાં સજા કરી, તેની વિરુદ્ધ બી.એન.એસ.એસ.ની કલમ ૪૫૮(૨) મુજબ તેને જેલમાં મોકલવાના હેતુ માટે બી.એન.એસ.એસ.ની કલમ ૭૨ (બી.એન.એસ.એસ. નમુના નં.૨) અનુસારનું એરેસ્ટ વોરન્ટ ઈસ્યુ કરવું ઉચિત જણાય છે. આ ઉપરાંત આ તબક્કે આરોપીને સજા કરવામાં આવ્યા બાદ એરેસ્ટ વોરન્ટની બજવણી અંગે નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટે ૨૦૧૫(૧૩) એસ.સી.સી. ૩૬૨, લલ્લનસિંહ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશના ચુકાદામાં પેરા નં.૮ માં કરેલ અવલોકનો પણ જોવા જરૂરી છે, કે જે નીચે મુજબ છે.

8. .... The difficulty, in our opinion, arises when the warrants so issued by the Court concerned remain unexecuted. This happens not only in cases where the accused has been convicted and sentenced by the trial court but also where an appeal or revision preferred against the conviction is eventually dismissed by the High Court. There is no manner of doubt that even in such cases the court is under an obligation after receipt of

an intimation about the dismissal of the appeal or revision preferred by the convicts, to follow the procedure under [Section 418](#) for apprehension of the accused, in case he has not surrendered voluntarily, and to commit him to jail to undergo the sentence awarded to him. Experience, however, shows that when warrants are forwarded to the police for execution the same remain unexecuted for years as noticed by us in the case at hand where despite the dismissal of the appeal filed by two of the life convicts, held guilty of a double murder, had remained at large for considerably long period.

(emphasis supplied)

૨૮.. આમ નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટે આવા સજા બાદ ઈસ્યુ થતા એરેસ્ટ વોરન્ટની બજવણી અસંતોષકારક રીતે થતી હોવાનું અવલોકન પણ કરેલ છે. ત્યારે જો આવા સજા અંગે ઈસ્યુ કરવામાં આવતા એરેસ્ટ વોરન્ટની યોગ્ય પ્રકારે બજવણી થાય તે સુનિશ્ચિત કરવું ઉચિત જણાય છે. આ ઉપરાંત આવા એરેસ્ટ વોરન્ટની બજવણી ઉપર દેખરેખ રાખવી પણ ઉચિત જણાય છે. કારણ કે જો તકસીરવાનને સજા અંગે ઈસ્યુ કરવામાં આવતા વોરન્ટની બજવણી જ ન થાય તો તેનાથી સમગ્ર ટ્રાયલ નિર્થક બની જાય અને ન્યાયનો હેતુ પણ માર્યો જાય. હવે બી.એન.એસ.એસ.ની કલમ ૭૪,૭૫ અનુસાર, અદાલત વોરન્ટની બજવણી પોતાની હક્કમતમાં ગમે તે વ્યક્તિને સોંપવાની સત્તા ધરાવે છે. આ સંજોગોમાં આરોપીને તકસીરવાન ઠરાવવામાં આવતો હોઈ, આરોપી વિરૂદ્ધ ઈસ્યુ કરવામાં આવતું એરેસ્ટ વોરન્ટ તાકીદે બજવણી

માટે પોલીસ ઈન્સ્પેક્ટરશ્રી માતર પોલીસ સ્ટેશનનાઓને સોંપવું ઉચિત જણાય છે. આ ઉપરાંત આ કેસમાં આરોપીને તકસીરવાન ઠરાવાયેલ હોઈ, ઉપરોક્ત તમામ ચર્ચા ધ્યાને લઈ હું નીચે મુજબ આખરી હુકમ કરું છું.

/// આખરી હુકમ ///

૧. આ કામના આરોપી **પ્રવિણ સિંહ શનસિંહ બારીઆ**, રહે.બોરપુરા પ્રાથમિક શાળા, મું.માતર, તા.માતર, જી.ખેડા. વાળાને બી.એન.એસ.એસ.ની કલમ ૨૭૮(૨) અન્વયે તેની સામેના ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૩૮ મુજબના ગુના માટે એક વર્ષની સાદી કેદની સજા ભોગવવાનું ફરમાવવામાં આવે છે.
૨. બી.એન.એસ.એસ.ની કલમ ૩૯૫(૩) અનુસાર આરોપીએ રૂ.૧,૯૦,૦૦૦/- (અંકે રૂપિયા એક લાખ નેવુ હજાર પુરા) ફરિયાદીને વળતર પેટે આ હુકમની તારીખથી ત્રણ માસની અંદર ચૂકવી આપવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે.
૩. આ કામનાં આરોપી **પ્રવિણ સિંહ શનસિંહ બારીઆ** આજરોજ અદાલતમાં હાજર રહેલા ન હોઈ અને તેઓની ગેરહાજરી અંગે કોઈ કારણ તકસીરવાન તરફે રજૂ થયેલ ન હોઈ, તકસીરવાન વિરૂદ્ધ બી.એન.એસ.એસ. નમુના નં.૨ નું કલમ ૭૨ અનુસારનું એરેસ્ટ વોરન્ટ, તકસીરવાનને જેલમાં મોકલવાના હેતુસર ઈસ્યુ કરવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે.
૪. આ નમુના નં.૨ નું કલમ ૭૨ અનુસાર ઈસ્યુ કરેલ એરેસ્ટ વોરન્ટ બજવણી અર્થે પોલીસ ઈન્સ્પેક્ટરશ્રી માતર પોલીસ સ્ટેશન નાઓને મોકલવું. પોલીસ ઈન્સ્પેક્ટરશ્રી માતર પોલીસ સ્ટેશનનાઓને એવો આદેશ કરવામાં આવે છે કે, તેઓએ આ એરેસ્ટ વોરન્ટની બજવણી

તાકીદે કરવી અને જ્યાં સુધી આ કલમ ૭૨ મુજબના એરેસ્ટ વોરન્ટની બજવણી ન થાય ત્યાં સુધી, દર માસની ૧લી તારીખે આ એરેસ્ટ વોરન્ટની બજવણી અર્થે શું પગલા લેવામાં આવેલા છે તેનો રિપોર્ટ અત્રેની અદાલતને કરવો.

૫. આરોપીને અટક કર્યા બાદ અત્રેની અદાલતમાં રજુ કરવામાં આવેલ ત્યારે બી.એન.એસ.એસ.ની કલમ ૪૦૪ અન્વયે આ ચુકાદાની એક પ્રમાણિત કરેલ નકલ વિના મુલ્યે પુરી પાડવી.

– ઉપરોક્ત હુકમ આજ તા.૨૦મી, માહે એપ્રિલ, સને ૨૦૨૬ ના રોજ ખુલ્લી અદાલતમાં વાંચી જાહેર કર્યો.

તા.૨૦.૦૪.૨૦૨૬
સ્થળ: ખેડા.

(મહેશકુમાર ચીમનલાલ પટેલ)
અધિક ચીફ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ,
ખેડા.

[GJ 01199]